

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

12 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak (sprawozdawca)

SSN Agnieszka Piotrowska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 12 grudnia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej M. S.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 10 listopada 2022 r., VI ACa 235/22,

w sprawie z powództwa M. S.

przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.

o zapłatę i ustalenie,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania oraz
orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Władysław Pawlak

Grzegorz Misiurek

Agnieszka Piotrowska

[PG]

UZASADNIENIE

Powódka M. S. w pozwie skierowanym przeciwko Bank S.A. w W. domagała się: zasądzenia kwoty 70 419,81 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwoty 54 692 zł od 22 lipca 2017 r. do dnia zapłaty, a od kwoty 15 727,81 zł od dnia następnego po dniu doręczeniu pozwanemu odpisu pozwu do dnia zapłaty; zasądzenia kwoty 151 264,33 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia następnego po dniu doręczenia pozwanemu odpisu pozwu do dnia zapłaty; ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z zawartej 26 października 2009 r. z Bank1 S.A. w W. - poprzednikiem prawnym pozwanego Bank S.A. w W. - umowy o kredyt dla osób fizycznych „[...]” waloryzowany kursem CHF.

Wyrokiem z 17 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo i orzekł o kosztach procesu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powódka ma wykształcenie wyższe ekonomiczne. W chwili zawarcia umowy kredytowej pracowała jako dziennikarz w T. S.A. w W., a wcześniej w tym charakterze w [...]. W dacie zawarcia umowy kredytowej powódka prowadziła działalność gospodarczą [...] M. S. i J. S. w P.

W 2009 r. powódka (wówczas M. C.) wraz z byłym mężem M. C.1 poszukiwała mieszkania w W. celem zaspokojenia własnych potrzeb mieszkaniowych. Powódka zdecydowała się na skorzystanie z usług B. S.A. w W., z uwagi na to, że M.C.1 posiadał tam rachunek i łatwiej im było uzyskać kredyt. Pracownik banku przedstawił kredytobiorcom ofertę zarówno kredytu złotowego, jak i kredytu indeksowanego do CHF na podstawie parametrów wnioskowanego przez nich kredytu, czyli kwoty kredytu i okresu kredytu z rozbiciem na ratę stałą i ratę malejącą. Powódka i jej mąż posiadali zdolność kredytową zarówno w odniesieniu do kredytu złotowego, jak i indeksowanego do CHF. Ostatecznie po rozmowie z doradcą kredytowym, a także po dokonaniu własnych analiz powódka i jej mąż zdecydowali się na zaciągnięcie kredytu indeksowanego kursem CHF, a to z uwagi na niższe oprocentowanie i niższe raty kredytowe, przy czym zdawali sobie sprawę z ryzyka kursowego i je akceptowali. Byli przekonani, że nie powtórzy się scenariusz z 2008 r., kiedy to nastąpił znaczny wzrost kursu CHF.

W dniu 26 października 2009 r. pomiędzy B. S.A. w W., a powódką i jej mężem została zawarta umowa o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych „[...]” w kwocie

427 500 zł waloryzowany kursem CHF (według kursu kupna waluty z tabeli kursowej kredytodawcy kwota kredytu odpowiadała kwocie 157 198,01 CHF, przy czym miała ona charakter orientacyjny i mogła ulec zmianie w zależności od kursu CHF obowiązującego w dniu uruchomienia kredytu), na okres 540 miesięcy, w celu sfinansowanie zakupu lokalu mieszkalnego nr [...] położonego w W. przy ul. [...] Kredyt był oprocentowany według zmiennej stopy procentowej, która w dniu wydania decyzji kredytowej wyniosła 3,99%, w tym marża kredytodawcy obniżona w związku z przystąpieniem przez kredytobiorców do promocji „[...]” do wysokości 3,70%.

Kwota uruchomionego kredytu wyrażona w CHF miała być określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej B. S.A. z dnia i godziny uruchomienia kredytu. Kredytobiorcy zobowiązali się spłacać kredyt wraz z odsetkami miesięcznie w ratach kapitałowo-odsetkowych w terminach i kwotach określonych w harmonogramie spłat. Raty kapitałowo-odsetkowe miały być spłacane w PLN po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej B. S.A.

W umowie kredytobiorcy oświadczyli, że zostali dokładnie zapoznani z kryteriami zmiany stawki bazowej oraz zasadami modyfikacji oprocentowania kredytu oraz je akceptują i mają świadomość, że zmiana wysokości oprocentowania kredytu dokonana zgodnie z postanowieniami umowy będzie wpływać na wysokość rat kredytu oraz na wzrost kosztów obsługi kredytu. Ponadto oświadczyli, iż zostali dokładnie zapoznani z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i że je w pełni akceptują, oraz że są świadomi, iż z tego rodzaju kredytem związane jest ryzyko kursowe oraz ryzyko zmiany spreadu walutowego, a ich konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu PLN wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wysokość rat kredytu oraz wzrost kosztów jego obsługi.

Według stanowiącego integralną część umowy Regulaminu udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach [...] hipotecznych (dalej: „regulamin”) kursy kupna/sprzedaży walut, jak również wysokość spreadu walutowego są wyznaczane z uwzględnieniem: a) bieżących notowań kursów wymiany walut na rynku międzybankowym; b) podaży i popytu na waluty na rynku

krajowym; c) różnicy stóp procentowych oraz stóp inflacji na rynku krajowym; d) płynności rynku walutowego; e) stanu bilansu płatniczego i handlowego. O zmianie zasad wyznaczania kursów kupna/sprzedaży walut oraz spreadu walutowego kredytodawca miał powiadamiać kredytobiorcę na piśmie lub za pomocą elektronicznych nośników informacji, a w szczególności za pośrednictwem strony internetowej kredytodawcy.

Kredyt w kwocie 427 500 zł został wypłacony zgodnie z dyspozycją kredytobiorców 13 listopada 2009 r. Według obowiązującego w banku-kredytodawcy kursu kupna CHF kwota wypłaconego w PLN kredytu odpowiadała kwocie 161 821,49 CHF.

W dniu 18 września 2012 r. strony zawarły aneks do umowy kredytowej, na podstawie którego kredytobiorcy mogli dokonać zmiany waluty spłaty kredytu hipotecznego z PLN na walutę waloryzacji oraz waluty waloryzacji na PLN.

Powódka pozostawała w związku małżeńskim z M.C.1 do 13 czerwca 2011 r., a na mocy ugody zawartej przed Sądem Okręgowym w Warszawie w przedmiocie podziału majątku wspólnego otrzymała nieruchomość lokalową, której zakup został sfinansowany m.in. ze środków pochodzących z tego kredytu. Umową z 19 maja 2014 r. kredytodawca zwolnił M.C.1 z długu wynikającego ze spornej umowy kredytowej, a M.C.1 i powódka oświadczyli, że wyrażają zgodę na zwolnienie z długu.

Powódka początkowo spłacała raty kredytowe w PLN, a od września 2012 r. spłaca je w CHF.

Sąd Okręgowy stwierdził, że umowa kredytowa z 26 października 2009 r. spełnia wymogi określone w art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (dalej: „pr. bank.”), w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia. Jest to umowa kredytu złotowego, ponieważ kredytodawca zobowiązał się oddać do dyspozycji kredytobiorców kwotę pieniężną wyrażoną w PLN, co też nastąpiło, a ponadto złoty polski stanowił także walutę, w której przez czas wykonywania umowy miały być spełniane świadczenia kredytobiorców. Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że umowa kredytu nie może być uznana za nieważną ze względu na określenie świadczeń stron poprzez zastosowanie klauzul indeksacyjnych, gdyż w dacie jej zawarcia obowiązywał art. 358¹ § 2 k.c. Mechanizm

indeksacji jest związany ze sposobem określenia wysokości zobowiązań stron i nie prowadzi do braku określenia tych zobowiązań w rozumieniu art. 69 pr. bank., tj. kwoty środków wypłaconych przez bank, określonych w umowie w PLN do CHF według kursu kupna walut obowiązującego w banku-kredytodawcy oraz kwot rat kredytowych wyrażonych w CHF przeliczonych na złote polskie według kursu sprzedaży walut określonego przez bank-kredytodawcę.

W ocenie Sądu Okręgowego umowa kredytowa nie jest sprzeczna z art. 353¹ k.c., ze względu na zastrzeżenie na rzecz kredytodawcy prawa do określenia wysokości swojej wierzytelności i wysokości świadczenia powódki, z uwagi na przeliczenia kwoty kredytu w PLN na CHF według kursów z tabeli kursowej banku. Również stosowanie przez bank-kredytodawcę spreadów walutowych nie narusza kryteriów wskazanych w art. 353¹ k.c. Poza tym powódka i jej mąż zostali poinformowani o ryzyku kursowym w sposób zrozumiały i to nie tylko pod względem gramatycznym, ale i ekonomicznym. Powódka ma wykształcenie wyższe ekonomiczne z zakresu gospodarki międzynarodowej i musiała mieć wiedzę co do nieprzewidywalności kursów walut kształtowanych przez wielość różnorodnych czynników gospodarczych i politycznych, tym bardziej, że istotne zmiany kursów walutowych i to nie tylko CHF miały miejsce w 2008 r., a wynikające z tego problemy kredytobiorców były dyskutowane w mediach.

W konsekwencji zdaniem Sądu *a quo* nie ma podstaw do stwierdzenia nieważności łączącej strony umowy kredytowej jako sprzecznej z ustawą albo mającej na celu obejście ustawy (art. 58 § 1 k.c.). Sąd pierwszej instancji nie znalazł też podstaw do uznania tej umowy za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.), gdyż powódka nie wykazała, że umowa ta narusza w jakikolwiek sposób zasady uczciwości, lojalności lub słuszności kontraktowej. Sąd Okręgowy nie podzielił również zarzutów powódki co do abuzywności postanowień zawartych w tej umowie, a dotyczących klauzul przeliczeniowych, ryzyka walutowego, wskazując, że ocen w tej materii należy dokonywać z uwzględnieniem wzorca konsumenta, jako osoby rozważnej, świadomej i krytycznej, która jest w stanie prawidłowo rozumieć kierowane do niego informacje.

Wyrokiem z 10 listopada 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację powódki i orzekł o kosztach postępowania odwoławczego. Sąd odwoławczy przyjął za własne ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji,

Odnosząc się do zarzutów naruszenia prawa materialnego Sąd Apelacyjny nie podzielając zarzutu naruszenia art. 69 pr. bank., zwrócił uwagę, że w stosunkach między konsumentem a przedsiębiorcą art. 353¹ k.c. nie znajduje zastosowania. W takim przypadku w razie naruszenia zasad słuszności kontraktowej interesy konsumenta są chronione przez przepisy o niedozwolonych postanowieniach umownych w rozumieniu art. 385¹ k.c. Według Sądu odwoławczego przy ocenie klauzul umownych, w kontekście ich niedozwolonego charakteru należy brać pod uwagę również wykształcenie konsumenta i rodzaj wykonywanej przez niego profesji.

Sąd odwoławczy wskazał, że w świetle postanowień regulaminu powódka miała możliwość złożenia w trakcie trwania okresu kredytowego wniosku o zmianę waluty spłaty kredytu na walutę waloryzacji pomijając tym samym przeliczenie wysokości rat kredytowych na złote, a co za tym idzie pomijając metody ustalania kursów waluty indeksacji określone w tabeli kursowej banku-kredytodawcy. Takiej zmiany powódka i jej mąż dokonali dopiero w 2012 r. Powyższe wskazuje, że powódka jako świadomy, rozsądny i dbający należycie o swoje interesy konsument uznała, że warunki umowy, przy założeniu spłaty kredytu w PLN z zastosowaniem klauzuli spreadowej, są korzystne.

W skardze kasacyjnej powódka zaskarżając w całości wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie wniosła o jego uchylenie i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o jego uchylenie i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie apelacji. Zarzuciła naruszenie: 1) prawa materialnego, tj.: a) art. 385 § 2 k.c. i art. 385² k.c. w zw. z art. 5 oraz art. 4 ust. 1 i 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „dyrektywa 93/13”) w zw. z art. 76 Konstytucji RP oraz art. 2 i 3 Traktatu o Unii Europejskiej przez brak przyjęcia, że bank nie wypełnił ciążącego na nim obowiązku informacyjnego wobec kredytobiorców, a także poprzez uznanie, że do oceny przejrzystości klauzuli przeliczeniowej konieczne jest wypełnienie obowiązku informacyjnego ciążącego na

stronie pozwanej wobec kredytobiorców wynikającego z art. 385 § 2 k.c. i art. 385² k.c. w zw. z art. 5 oraz art. 4 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13; b) art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz art. 385² k.c. w zw. z art. 5 oraz art. 4 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13 na skutek uznania, że brak jest rażącego naruszenia interesów konsumenta w sytuacji, w której konsument ma wybór co do żądania takiego wykonania umowy, który wyklucza możliwość stosowania klauzul, które mogłyby być uznane za niedozwolone postanowienie umowne; c) art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 2 lit. b oraz art. 3 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 22¹ k.c. w zw. z art. 32 oraz art. 75 i art. 76 Konstytucji RP na skutek uznania, że cechy podmiotowe konsumenta jak jego wykształcenie, wykonywany zawód, a przez to ogólne zorientowanie na kwestie związane np. z kredytami indeksowanymi, czy denominowanymi należą do stanu faktycznego konkretnego przypadku i należy je brać pod uwagę przy ocenie spełnienia przesłanek uruchamiających ochronę konsumencką, a ponadto naruszenie art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 2 lit. b oraz art. 3 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 22¹ k.c. polegające na niezastosowaniu ww przepisów wobec drugiego kredytobiorcy – M.C.1; d) art. 385¹ § 1, 3 i 4 k.c. w zw. z art. 3 ust. 1 i 2, art. 4 ust. 1 i 2, art. 6 ust. 1 i 2 oraz art. 7 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 76 Konstytucji RP oraz art. 365 k.p.c. w zw. z art. 479⁴³ k.p.c. w zw. z art. 9 ustawy z 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw przez ich niezastosowanie; e) art. 69 ust. 1 pr. bank. przez uznanie, iż umowa z 26 października 2009 r. spełnia wymogi określone w tym przepisie w zakresie elementów przedmiotowo istotnych podczas gdy w umowie nie zostało określone saldo kredytu w walucie CHF, a także art. 69 ust. 1 pr. bank. w zw. z art. 58 § 1 k.c. przez brak przyjęcia nieważności tej umowy, podczas gdy jest ona sprzeczna z art. 69 pr. bank.; f) art. 353¹ k.c., a także art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c.; g) art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 2 k.c.; h) art. 353¹ k.c., art. 58 § 2 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. i art. 385³ k.c.; i) art. 353¹ k.c., art. 69 pr. bank. w zw. z art. art. 58 § 2 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 6 ust. 1 i 2 oraz art. 7 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13 oraz art. 58 § 3 k.c.; j) art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 411 k.c., art. 509 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 455 k.c. w zw. z art. 120 § 1 k.c. w zw. z art. 118 k.c. w zw. z art. 5 k.c. i art. 481 § 1 k.c. przez ich niezastosowanie; 2) prawa procesowego, tj.: a) art. 233 § 1 k.p.c.; b) art. 378 § 1

k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez brak odniesienia się do zarzutów apelacyjnych naruszenia art. 385¹ § 3 k.c. w zw. z art. 385¹ § 4 k.c. przez ich niezastosowanie i błędne przyjęcie, że kwestionowane klauzule zostały indywidualnie uzgodnione oraz nie wyjaśnienie podstawy faktycznej i argumentacji prawnej co do tego zagadnienia, a także naruszenie tych przepisów na skutek braku odniesienia się do zarzutu apelacyjnego naruszenia art. 58 § 2 k.c.; c) art. 189 k.p.c. przez brak przyjęcia, że nie istnieje stosunek prawny określony w umowie z 26 października 2009 r. z uwagi na jej nieważność.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, że podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). W związku z czym, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że skarga kasacyjna nie może być oparta na zarzucie naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. określającego kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 76, z dnia 24 listopada 2005 r., IV CSK 241/05 nie publ., z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, nie publ., z dnia 8 października 2009 r., II CSK 222/09, nie publ.). Wobec tego zarzut kasacyjny powódki oparty na art. 233 § 1 k.p.c. nie podlega kontroli kasacyjnej.

Ponadto skarżąca powołuje w podstawach kasacyjnych art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., które nie mają zastosowania, gdyż problematykę związaną z elementami konstrukcyjnymi uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego reguluje art. 387 § 2¹ k.p.c.

Dla porządku trzeba odnotować, że na gruncie obowiązującego w poprzednim stanie prawnym art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przyjmowano, że naruszenie tych przepisów przez sąd odwoławczy może wyjątkowo stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną wtedy, gdy wskutek uchybienia wymaganiom stawianym uzasadnieniu, zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej. Zatem nie każde uchybienie w zakresie konstrukcji uzasadnienia sądu drugiej instancji może stanowić podstawę dla skutecznego podniesienia zarzutu kasacyjnego, lecz tylko takie, które uniemożliwia Sądowi Najwyższemu

przeprowadzenie kontroli prawidłowości orzeczenia (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2005 r., IV CK 122/05 nie publ., z dnia 28 listopada 2007 r., V CSK 288/07, nie publ, z dnia 21 lutego 2008 r., III CSK 264/07, OSNC - ZD 2008 Nr D, poz. 118, postanowienie z dnia 23 lipca 2015 r., I CSK 654/14, nie publ.).

Skarżący powołując się na naruszenie prawa procesowego powinien zgodnie z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. wykazać, że mogło ono mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

2. W wyroku z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w sporze konsumenta z przedsiębiorcą z powodu abuzywnych klauzul umownych nie jest miarodajne zastosowanie art. 58 § 1 k.c. Rzecz bowiem w tym, że art. 385¹ i n. k.c. stanowią rdzeń systemu ochrony konsumenta przed wykorzystywaniem przez przedsiębiorców silniejszej pozycji kontraktowej, związanej z możliwością jednostronnego kształtowania treści wiążących strony postanowień, w celu zastrzegania klauzul niekorzystnych dla konsumenta (klauzul abuzywnych), i wprowadzają instrument wzmożonej - względem zasad ogólnych (w tym art. 353¹ k.c.) - kontroli treści postanowień narzuconych przez przedsiębiorcę, pod kątem poszanowania interesów konsumentów (por. też uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17), a także szczególną - odbiegającą od zasad ogólnych - sankcję mającą niwelować niekorzystne skutki zastosowania klauzul abuzywnych. W zakresie swego zastosowania wyłączają zatem regulacje ogólne, w tym dotyczące konsekwencji naruszenia właściwości (natury) stosunku prawnego.

Dlatego też zarzuty kasacyjne oparte na naruszeniu art. 58 § 1 i 2 k.c. oraz art. 353¹ k.c. nie są miarodajne w stanie faktycznym sprawy, a w konsekwencji brak odniesienia się przez Sąd drugiej instancji do zarzutu apelacyjnego naruszenia art. 58 § 2 k.c. nie miało wpływu na wynik rozstrzygnięcia.

3. Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione z nim indywidualnie nie wiążą go, jeśli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane jednoznacznie.

Przepis ten stanowił wynik implementacji do polskiego porządku prawnego dyrektywy 93/13. Zważywszy na konstytucyjną hierarchę źródeł prawa, przepisy tej dyrektywy mają, w zakresie, który regulują, charakter nadrzędny w stosunku do przepisów prawa krajowego. Tak samo pierwszeństwo ma wykładnia przepisów tej dyrektywy dokonywana w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wcześniej Europejski Trybunał Sprawiedliwości).

Na gruncie dyrektywy 93/13, pojęcie znaczącej nierównowagi na niekorzyść konsumenta należy ocenić, przeprowadzając analizę przepisów krajowych mających zastosowanie w przypadku braku porozumienia stron, aby ocenić, czy i, w odpowiednim przypadku, w jakim zakresie postanowienia umowne stawiają konsumenta w sytuacji gorszej niż ta przewidziana w obowiązujących przepisach krajowych; aby ustalić, czy ta równowaga pozostaje „w sprzeczności z wymogami dobrej wiary”, należy sprawdzić, czy przedsiębiorca traktujący konsumenta w sposób sprawiedliwy i słuszny mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby dany warunek w drodze negocjacji indywidualnych (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 14 marca 2013 r., C - 415/11, Mohammed Aziz v. Caixa d'Estalvis de Catalunya Tarragona i Monresa, uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2). Rażąco naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję, na niekorzyść konsumenta praw i obowiązków wynikających z umowy, skutkujące niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelne traktowanie (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 3 lutego 2006 r., I CK 297/05, z 15 stycznia 2016 r., I CSK 125/15, OSNC - ZD 2017 , nr 1, poz. 9; z 27 listopada 2015 r., I CSK 945/14, z 30 września 2015 r., I CSK 800/14, z 29 sierpnia 2013 r. I CSK 660/12).

Konstrukcja zastosowana w art. 385¹ k.c. i art. 385² k.c. ma realizować dyrektywne zadanie sankcyjne, zniechęcając profesjonalnych kontrahentów zawierających umowy z konsumentami do wprowadzania do nich niedozwolonych postanowień.

Ochrona konsumenta może zostać zapewniona jedynie wtedy, gdy uwzględnione zostaną jego rzeczywiste i tym samym bieżące interesy, a nie interesy,

jakie miał w okolicznościach istniejących w chwili zawarcia danej umowy. Podobnie skutki, przed którymi interesy te powinny być chronione, to takie, które rzeczywiście powstałyby, w okolicznościach istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu, gdyby sąd krajowy unieważnił tę umowę, a nie skutki, które w dniu zawarcia tej umowy wynikałyby z jej unieważnienia (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r., C - 260/18, motyw 51).

Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17 (OSNC 2019, nr 1, poz. 2), wyjaśnił że oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (zob. też uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r. - zasada prawna - III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56). Wynika to z art. 385² k.c., który wprost stanowi, iż oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść (zob. też wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 20 września 2017 r., C - 186/16, Ruxandra Paula Andriciuc i in. v. Banca Romaneasca SA oraz powołane w uzasadnieniu judykaty).

W obowiązującym modelu apelacji pełnej rola sądu drugiej instancji nie ogranicza się jedynie do samego aktu kontroli zaskarżonego rozstrzygnięcia (w tym postanowienia co do istoty sprawy wydanego w postępowaniu nieprocesowym), ale obejmuje także powinność merytorycznego rozpoznania sprawy. Merytoryczne rozpoznanie sprawy przez sąd drugiej instancji odbywa się przy zastosowaniu właściwych przepisów postępowania, tj. przepisów regulujących postępowanie apelacyjne, a gdy brak takich przepisów, przy zastosowaniu unormowań dotyczących postępowania przed sądem pierwszej instancji (art. 391 § 1 k.p.c.). Zgodnie z art. 382 k.p.c. sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym.

Z kolei art. 378 § 1 k.p.c. nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek ponownego rozpoznania sprawy w granicach apelacji, co oznacza nakaz wzięcia pod uwagę wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Granice apelacji wyznaczają ramy, w których sąd drugiej instancji powinien rozpoznać sprawę na

skutek jej wniesienia. Określają je sformułowane w apelacji zarzuty i wnioski, które implikują zakres zaskarżenia, a w konsekwencji kognicję sądu apelacyjnego. Ponadto sąd drugiej instancji w ramach ustalonego stanu faktycznego stosuje z urzędu prawo materialne i co najistotniejsze sąd odwoławczy jest związany jedynie zarzutami naruszenia prawa procesowego (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). Z uwagi na to, że sąd drugiej instancji nie jest związany zarzutami naruszenia prawa materialnego powinien też rozpoznając apelację odnieść się do wszystkich tych zdarzeń i zarzutów zgłoszonych w postępowaniu apelacyjnym, które mogły spowodować skutki materialno-prawne (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2015 r., III CSK 401/14, nie publ., wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2012 r., II CSK 314/11, nie publ oraz dnia 7 listopada 2013 r., V CSK 550/12, nie publ.).

W związku z powyższym należy podzielić zarzut kasacyjny oparty na braku odniesienia się przez Sąd drugiej instancji do zarzutu apelacyjnego powódki opartego na naruszeniu art. 385¹ § 3 k.c. w zw. z art. 385¹ § 4 k.c., tym bardziej, że równoznaczność treści spornego warunku umownego do warunku wpisanego do rejestru klauzul niedozwolonych może być podstawą do unieważnienia umowy kredytowej (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 21 września 2023 r., C-139/22).

4. Sporna umowa kredytu została zawarta przed zmianą pr. bank., dokonaną ustawą z dnia 29 lipca 2011 r., którą wprowadzono uregulowania, iż umowa o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, powinna zawierać szczegółowe zasady określenia sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo - odsetkowych oraz zasady przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 4a pr. bank.) oraz, że w przypadku takich umów kredytu, kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo-odsetkowych bezpośrednio w tej walucie (art. 69 ust. 3 pr. bank.).

Wprawdzie w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego umowy kredytów indeksowanych do waluty obcej zawierane przed tą nowelizacją prawa bankowego

co do zasady nie naruszały art. 69 ust. 1 pr. bank. (por. wyrok z dnia 25 marca 2011 r., IV CSK 377/10, nie publ. oraz z dnia 29 kwietnia 2015 r., V CSK 445/14, nie publ.), ale mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, który pozostawia bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18).

W przeszłości Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej prezentował stanowisko, że w odniesieniu do postanowienia stanowiącego elementu tzw. spreadu walutowego, art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, nie stoi na przeszkodzie, aby sąd krajowy zastąpił niedozwolone postanowienie umowne przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym (por. wyroki 30 kwietnia 2014 r., nr C - 26/13, Árpád Kásler, Hajnalka Káslernè Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt. i z 21 stycznia 2015 r., C - 482/13, Unicaja Banco SA v. Jose Hidalgo Rueda i in.). Orzecznictwo Sądu Najwyższego poszło jeszcze dalej i dopuszczało możliwość stosownego wypełnienia luki w umowie także w innych sytuacjach, zagrażających interesom konsumenta, również wtedy, gdy nie ma możliwości odwołania się do odpowiedniego przepisu dyspozytywnego (por. wyrok z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, OSNC 2018 r., nr 7-8, poz. 79), a przy indeksacji prowadzącej do zmiany wysokości świadczenia zobowiązanego stanowi w istocie wariant waloryzacji sądowej, mają zatem zastosowania do niej przesłanki określone w art. 358¹ § 3 k.c. nakazujące rozważnie interesów stron i zasad współżycia społecznego w określaniu zmiany wysokości umownego świadczenia (por. uzasadnienie wyroku z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16). Odwoływano się też do art. 358 § 2 k.c. w wersji znowelizowanej ustawą z dnia 23 października 2008 r. (Dz. U. Nr 228, poz. 1506), który stanowi, że wartość waluty obcej określa się według kursu średniego ogłaszanego przez NBP, podkreślając, że może on stanowić wskazówkę pomocną w rozwiązaniu kwestii spreadu walutowego (por. też uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16), a także do analogii z art. 41 prawa wekslowego (por.

uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16). Ponadto przyjmowano, że postanowienie umowy kredytu zawierające uprawnienie banku do przeliczenia sumy wykorzystanego przez kredytobiorcę kredytu do waluty obcej (tzw. klauzula spreadu walutowego) nie dotyczy świadczeń głównych stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016 nr 11, poz. 134, z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16 i z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18).

W tej ostatniej kwestii w powołanym już wyroku z 30 kwietnia 2014 r., C - 26/13, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej uchylił się od oceny, czy będące częścią klauzuli indeksacyjnej postanowienie przewidujące spłatę rat w walucie krajowej, których wysokość była obliczana na podstawie kursu sprzedaży CHF stosownego przez kredytujący bank, określa główny przedmiot umowy, pozostawiając tę ocenę sądom krajowym. Jednak w późniejszym orzecznictwie Trybunał precyzował swoje stanowisko w tej materii, w ten sposób że za postanowienia umowne mieszczące się w pojęciu „główny przedmiot umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, należy uważać te postanowienia, które określają podstawowe świadczenie w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (zob. wyroki z 26 lutego 2015 r., C - 143/13 i z 20 września 2017 r., C - 186/16, Ruxandra Paula Andriciuc i in. v. Banca Romaneasca SA).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego w odniesieniu do powyższych kwestii sytuacja uległa zasadniczej zmianie po wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 3 października 2019 r., C- 260/18, w którym orzeczono, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, należy interpretować w ten sposób, że: - stoi on na przeszkodzie wypełnieniu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidującym, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów (w tym kontekście Trybunał nawiązał do wskazanych przez krajowy sąd pytający przepisów jak art. 56, czy art. 354 k.c.), które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, jeżeli strony umowy wyrażą na to zgodę, a zatem możliwość zastąpienia abuzywnych postanowień umownych, która stanowi wyjątek od ogólnej zasady, zgodnie z którą

dana umowa pozostaje wiążąca dla stron tylko wtedy, gdy może ona nadal obowiązywać bez zawartych w niej nieuczciwych warunków, jest ograniczona do przepisów prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym lub mających zastosowanie, jeżeli strony wyrażą na to zgodę i opiera się w szczególności na tym, że takie przepisy nie zawierają nieuczciwych warunków; - nie stoi on na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy; - stoi on na przeszkodzie utrzymywaniu w umowie nieuczciwych warunków, jeżeli ich usunięcie prowadziłoby do unieważnienia tej umowy, a sąd stoi na stanowisku, że takie unieważnienie wywołałoby niekorzystne skutki dla konsumenta, gdyby ten ostatni nie wyraził zgody na takie utrzymanie w mocy.

Możliwość zastąpienia niedozwolonego postanowienia umownego, w tym typowych klauzul kursowych (odsyłających do tabel bankowych) wchodzi w rachubę tylko, gdy, po pierwsze, po wyłączeniu klauzuli abuzywnej umowa nie może obowiązywać, o czym decyduje obiektywne podejście w świetle prawa krajowego, przy czym wola stron umowy nie ma znaczenia; po drugie, całkowity upadek umowy naraża konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje, w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu, z uwzględnieniem rzeczywistych i bieżących interesów konsumenta oraz zastrzeżeniem, że do celów tej oceny decydująca jest wola w tym przedmiocie konsumenta; i po trzecie, istnieje przepis dyspozytywny albo przepis mający zastosowanie, gdy strony danej umowy wyrażą na to zgodę, który mógłby zastąpić wyłącznie niedozwolone postanowienie umowne, umożliwiając utrzymanie umowy z korzyścią dla konsumenta. W sytuacji, gdy powyższe przesłanki są spełnione klauzula abuzywna zostaje zastąpiona i umowa zostaje utrzymana w mocy. Natomiast, gdy przesłanki zastąpienia nie są spełnione, umowa jest w całości nieskuteczna, chyba że konsument wyrazi zgodę na niedozwolone postanowienie, przywracając mu jednostronnie skuteczność (zob. też wyroki Trybunału

Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 26 marca 2017 r., C - 70/17, C- 179/17, Abanca Corporation Bancaria SA, v. Albertowi Garcii Santosowi i Bankia SA, v. Alfonsowi Antoniowi Lau Mendozie i in., z 3 października 2019 r., C - 260/18 Justyna Dziubak, Kamil Dziubak v. Raiffeisen Bank International AG i z 18 listopada 2021 r., C - 212/20; uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r. - zasada prawna - III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56).

Jak wskazuje się w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. wyrok z 29 kwietnia 2021 r., C - 19/20, I.W. i R.W. przeciwko Bank BPH S.A.), wykładni art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że sąd krajowy jest zobowiązany do stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, nawet jeśli warunek ten został zmieniony przez strony w drodze umowy, chyba że konsument poprzez zmianę nieuczciwego warunku zrezygnował z przywrócenia mu sytuacji, w jakiej znajdowałby się w braku tego warunku. Z kolei w wyroku z 8 września 2022 r., C - 80/21, C - 81/21 i C - 82/21, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie orzecznictwu krajowemu, zgodnie z którym sąd krajowy może, po stwierdzeniu nieważności nieuczciwego warunku znajdującego się w umowie zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą, która to nieważność nie pociąga za sobą nieważności tej umowy w całości, zastąpić ten warunek przepisem dyspozytywnym prawa krajowego, a ponadto stoją na przeszkodzie orzecznictwu krajowemu, zgodnie z którym sąd krajowy może stwierdzić nieuczciwy charakter nie całości warunku umowy zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą, lecz jedynie elementów tego warunku, które nadają mu nieuczciwy charakter, w związku z czym warunek ten pozostaje, po usunięciu takich elementów, częściowo skuteczny, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku, który ma wpływ na jego istotę.

Poza tym w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Sądu Najwyższego na gruncie kredytów indeksowanych do waluty obcej wskazuje się, że unieważnienie klauzul przeliczeniowych doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również pośrednio do zniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją

przedmiotowego kredytu w walucie obcej (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 3 października 2019 r., C-260/18, K. Dziubak, J. Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG, wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18).

W umowie o kredyt indeksowany do waluty obcej, kwota kredytu jest podana w walucie krajowej, ale zostaje przeliczona na walutę obcą według klauzuli umownej opartej na kursie kupna tej waluty, określonym przez bank-kredytodawcę, obowiązującym w dniu uruchomienia kredytu, a kredytobiorca jest zobowiązany spłacać raty w walucie krajowej na podstawie klauzuli przeliczeniowej zgodnie z bieżącym kursem sprzedaży waluty obcej określonym przez bank-kredytodawcę.

Sporna umowa kredytowa zawierała opisane wyżej elementy kredytu indeksowanego do waluty obcej, gdyż przewidywała zastosowanie klauzuli przeliczeniowej przy wypłacie kredytu w PLN i w taki sposób umowa ta została wykonana. Tak samo w odniesieniu do zasad spłaty rat kredytowych umowa przewidywała stosowanie klauzuli przeliczeniowej i przez pewien czas w taki sposób umowa była realizowana. Jakkolwiek powódka miała możliwość złożenia w trakcie trwania okresu kredytowego wniosku o zmianę waluty spłaty kredytu na walutę waloryzacji, co uczyniła w 2012 r., ale nie niweczy to problematyki klauzul przeliczeniowych, skoro wypłata kredytu nastąpiła przy zastosowaniu tego rodzaju klauzuli, a ponadto do zmiany waluty spłaty rat kredytowych konieczny był wniosek kredytobiorcy.

W efekcie nie sposób odeprzeć zarzutów kasacyjnych powódki kontestujących stanowisko Sądu odwoławczego, że przewidziany w spornej umowie kredytowej mechanizm indeksacji nie jest wadliwy i nie ma wpływu na jej ważność.

5. Kwestie związane z klauzulami przeliczeniowymi w kredytach indeksowanych do waluty obcej nie wyczerpują całości problematyki wadliwości tego rodzaju umów. Istotniejsze znaczenie mają klauzule ryzyka walutowego.

Kurs wymiany waluty obcej w stosunku do waluty krajowej zmienia się w długim okresie kredytowania, co utrudnia także kredytodawcy przewidzenia zmiany obciążenia finansowego, jakie może pociągać za sobą określony w umowie kredytu mechanizm przeliczeniowy. Jednakże okoliczność ta nie może uzasadniać

niewskazania w postanowieniach umowy, a także w informacjach przekazywanych przez przedsiębiorcę konsumentowi przed jej zawarciem, kryteriów stosowanych przez bank w celu ustalenia kursu wymiany mającego zastosowanie do obliczenia kwoty wypłaconego kredytu i kwot poszczególnych rat. Konsument musi mieć zapewnioną możliwość zrozumienia, do czego się zobowiązuje (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 18 listopada 2021 r., C - 212/20, MP, BP przeciwko „A” prowadzącego działalność za pośrednictwem ‘A’ S.A.). Ciężar dowodu, że klauzula umowna w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 była jasna i zrozumiała spoczywa na przedsiębiorcy (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 10 czerwca 2021 r., C - 776/19, C - 782/19, VP i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance S.A oraz AV i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance S.A., Procureur de la Republique). Z art. 3 i 5 dyrektywy 93/13, a także z pkt 1 lit. j i l oraz pkt 2 lit. b i d załącznika do tej dyrektywy wynika, że „do celów przestrzegania wymogu przejrzystości zasadnicze znaczenie ma kwestia, czy umowa wskazuje w sposób przejrzysty powody i specyfikę mechanizmu przeliczania waluty obcej, a także związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak aby konsument mógł przewidzieć, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tego faktu konsekwencje ekonomiczne”. Zwrot „w innych warunkach” oznacza, że w momencie zawarcia umowy, konsument powinien móc przewidzieć to, co będzie w momencie spłaty poszczególnych rat miesięcznych. Ocena świadomości konsumenta przy zawieraniu umowy jest możliwa jedynie w ramach kontroli incydentalnej, a wszelkie wątpliwości co do spełnienia przez bank wymogu przejrzystości powinny być interpretowane na korzyść konsumenta. Dlatego też do celów przestrzegania przez przedsiębiorcę w stosunku do konsumenta wymagania przejrzystości zasadnicze znaczenie ma to, czy umowa wskazuje w sposób jednoznaczny powody i specyfikę mechanizmu przeliczania waluty, tak by konsument mógł przewidzieć, na podstawie transparentnych i zrozumiałych kryteriów, wynikające dla niego z tego faktu konsekwencje ekonomiczne (zob. uzasadnienie wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 30 kwietnia 2014 r., C - 26/13, Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt.).

W aktualnym orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Sądu Najwyższego rozróżnia się abuzywność postanowień dotyczących kryteriów przeliczania waluty krajowej na walutę denominacyjną/indeksacyjną (klausule kursowe), od innych klauzul, których zastrzeżenie w umowie jest także równoznaczne z obciążeniem konsumenta ryzykiem walutowym, tj., negatywnymi następstwami deprecjacji waluty krajowej (tzw. klauzule ryzyka walutowego) (zob. wyroki z 20 września 2017 r., C - 186/16, Ruxandra Paula Andriciuc i in. v. Banca Romaneasca SA, z 22 lutego 2018 r., C - 119/17, z 20 września 2018 r., C - 51/17, OTP Bank Nyrt. i in. v. Terez Ilyez i in., z 14 marca 2019 r., C - 118/17, Zsuzsanna Dunai v. ERSTE Bank Hungary Zrt., z 6 grudnia 2021 r., C 670/20, ERSTE Bank Hungary Zrt., uzasadnienia wyroków Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., II CSK 382/18 i z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22).

Postanowienia umowy kredytu zawierające tzw. klauzulę ryzyka walutowego dotyczą głównego świadczenia konsumentów (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 czerwca 2021 r., C - 776/19, C - 782/19, VP i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance S.A oraz AV i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance S.A., Procureur de la Republique). W celu zadośćuczynienia wymaganiu ich transparentności, nie jest wystarczająca ogólna informacja przedsiębiorcy pozwalająca konsumentowi na zrozumienie, że w zależności od zmian kursu wymiany zmiana parytetu pomiędzy walutą rozliczeniową a walutą spłaty może pociągać za sobą niekorzystne konsekwencje dla jego zobowiązań finansowych, ani przedstawienie mu ewentualnych wahań kursów wymiany. Konsument powinien być jasno poinformowany, że podpisując umowę kredytu indeksowanego do waluty obcej, ponosi przez cały okres obowiązywania umowy ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku silnej deprecjacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 czerwca 2021 r., C - 776/19, C - 782/19, VP i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance S.A oraz AV i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance S.A., Procureur de la Republique oraz wyrok Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22).

W wyroku z 10 czerwca 2021 r., C - 776/19, C - 782/19 Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyjaśnił, że wykładni art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że warunki umowy kredytu, które powodują skutek w postaci ponoszenia nieograniczonego ryzyka kursowego przez kredytobiorcę, mogą doprowadzić do powstania znaczącej nierównowagi wynikających z tej umowy kredytu praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta, jeśli przedsiębiorca nie mógłby racjonalnie oczekiwać, przestrzegając wymogu przejrzystości w stosunku do konsumenta, że ten konsument zaakceptowałby, w następstwie indywidualnych negocjacji, nieproporcjonalne ryzyko kursowe, które wynika z takich warunków (por. też uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22).

Z kolei w uzasadnieniu wyroku z 27 listopada 2019 r. II CSK 483/18, Sąd Najwyższy wskazał, że nie jest wystarczające wskazanie w umowie, że ryzyko związane z zmianą kursu waluty ponosi kredytobiorca oraz odebranie od niego oświadczenia o standardowej treści, że został poinformowany o ponoszeniu ryzyka wynikającego ze zmiany kursu waluty oraz przyjął do wiadomości i akceptuje to ryzyko. Wprowadzenie do umowy kredytowej zawieranej na wiele lat mechanizmu działania ryzyka kursowego, wymagało szczególnej staranności Banku w zakresie wyraźnego wskazania zagrożeń wiążących się z oferowanym kredytem, tak by konsument miał pełne rozeznanie konsekwencji ekonomicznych zawieranej umowy. W takim stanie rzeczy przedkontraktowy obowiązek informacyjny w zakresie ryzyka kursowego powinien zostać wykonany w sposób jednoznacznie i zrozumiale unaoczniający konsumentowi, który z reguły posiada elementarną znajomość rynku finansowego, że zaciągnięcie tego rodzaju kredytu jest bardzo ryzykowne.

Okoliczność, że powódka w chwili zawierania spornej umowy kredytowej miała wykształcenie wyższe ekonomiczne i prowadziła działalność gospodarczą, a także z uwagi na datę zawierania tej umowy miała wiedzę o ryzykach związanych z tego rodzaju umowami kredytowymi, nie podważa jej statusu jako konsumenta, skoro kredyt wraz z byłym mężem zaciągała na zakup lokalu mieszkalnego w celu zaspakajania w nim potrzeb mieszkaniowych. W związku z tym również w przypadku powódki i jej byłego męża kredytodawca nie był zwolniony od należytego wypełnienia obowiązków informacyjnych. Nawet okoliczność, że kredytobiorcą jest pracownik banku nie wpływa na konieczność poinformowania go o istotnych ryzykach

związanych z umową (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 21 września 2023 r., C - 139/22).

W sprawie nie zostało wykazane, że poprzednik prawny pozwanego Banku wypełnił należycie w stosunku do powódki jako konsumenta przedkontraktowe obowiązki informacyjne, a w dodatku przerzucił na nią w pełnym zakresie ryzyko i skutki wzrostu kursu waluty indeksacyjnej w stosunku do kursu waluty krajowej.

W konsekwencji zasługiwały na uwzględnienie zarzuty kasacyjne naruszenia prawa materialnego oparte na braku należytego wypełnienia przez kredytodawcę obowiązków informacyjnych.

Ponadto zgodnie z art. 70 ust. 1 pr. bank., bank uzależnia przyznanie kredytu od zdolności kredytowej kredytobiorcy, przez którą rozumie się zdolność do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie. Zważywszy na to, że zaciągnięty przez powódkę i jej byłego męża kredyt był obciążony znacznym ryzykiem walutowym, koniecznym było (w chwili zawierania tej umowy) zbadanie ich sytuacji finansowej pod kątem możliwości spłaty kredytu w razie, gdyby kurs CHF wzrósł w stosunku do waluty krajowej, skutkując wzrostem wysokości rat kredytowych i tym samym wzrostem ich obciążenia finansowego.

Powyższego obowiązku bank-kredytodawca również nie dopełnił.

W związku z przyjętą przez Sąd Apelacyjny koncepcją rozstrzygnięcia sprawy zarzuty naruszenia art. 189 k.p.c. oraz art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 411 k.c., art. 509 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 455 k.c. w zw. z art. 120 § 1 k.c. w zw. z art. 118 k.c. w zw. z art. 5 k.c. i art. 481 § 1 k.c., jawią się jako przedwczesne.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c..

Władysław Pawlak Grzegorz Misiurek Agnieszka Piotrowska

[PG]

[r.g.]

